

Biztonságpolitikai kihívások az Európai Unió szomszédságában II. – A szír menekültek

Tóth Zoltán Balázs¹

Absztrakt:

A szíriai polgárháború következtében több mint négy millió szír menekült a környező országokba. Mindennapjaik, a befogadó országok lehetőségein és türelmén, valamint a nemzetközi szervezetek segítségnyújtó képességétől függenek.

Kulcsszavak: Szíria, polgárháború, menekült, Európai Unió Iszlám Állam, Egyesült Államok, Európai Unió

Abstract:

During the Syrian civil war more than four million people fled from the country. Their everyday life depends on the host country's possibilities and patient, and on the other hand the relief of international organizations.

Keywords: Syria, civil war, refugee, European Union

---

¹ ORCID: 0000-0002-9999-2841, Emberi Erőforrások Minisztériuma Civil Kapcsolatok és Társadalmi Konzultáció Főosztálya, Fejlesztési referens
toth.zoltanbalazs@gmail.com

Bevezetés

A 2011-ben kirobbant szíriai polgárháború több millió embert kényszerített arra, hogy otthonát maga mögött hagyva Szírián belül a biztonságosnak ítélt országrészekbe költözzön, vagy éppenséggel a környező államok valamelyikében leljen menedékre. A menekültválság ugyanakkor nem állt meg a Közel-Keleten, hanem korábban soha nem látott méretű tömegek indultak el az Európai Unió fejlettebb országai irányába is.

A több százezer, bizonyos országok esetében pedig millió feletti menekültek új megvilágításba helyezték a határvédelmet, a migrációs politikát, valamint a menedékkérelmek elbírálásának gyakorlatát. A Szíriát környező országok, de akár Görögország, Szerbia, Macedónia rendszerszinten segítette a menekültek továbbutaztatását vagy hunyt szemet a jogszabályok betartása felett, hogy a menedékkérelmek első benyújtása ne a területükön történjen meg, így a jövőben másra háruljon a menekültek ellátása. A nemzetközi szervezetek, illetve jelentősebb NGO-k folyamatosan igyekeztek, illetve igyekeznek mind a mai napig megakadályozni egy humanitárius katasztrófát, valamint megismertetni a menekültekkel a jogi lehetőségeket. Utóbbi kiváltképpen az embercsempészet és szervezetbűnözés visszaszorítása szempontjából hasznos, ugyanis azok az egyének vagy családok, akik rendelkeztek némi vagyonnal, inkább fordultak segítségért különböző bűnszervezetekhez, semmint a cél,- és tranzitországok hatóságaihoz.

A kontroll nélküli migráció, a szervezetbűnözés jelenléte, valamint az esetleges radikális személyek, volt katonák beszivárgása harmadik² országokba biztonsági kérdéseket vetetettek fel a fogadó országokban, amely a korábbi években alkalmazott biztonságpolitika átértékelését eredményezte. A migrációt sokáig nem is tekintették biztonsági kockázatnak, sokkal inkább demográfiai-kulturális szempontból értékelték a döntéshozók. 2005-ben az Európai Unió Tanácsa „globális megközelítésben” tekintett a migrációra, amely szűkebb (közel-keleti és észak-afrikai régiók) és tágabb (latin-amerikai, karibi, ázsiai régiók) földrajzi kontextusban helyezte kilátásba a multilaterális együttműködést

---

² *Az Egyesült Államok Homeland Security Committee a radikálisok, legrosszabb esetben terroristák beszivárgását az Európai Unió gyenge határvédelmének tudja be. Jelentésében megemlíti, még ha nyilvántartásba is veszik a migránsokat, sok esetben így is nyomon követhetetlenek az újonnan érkezők, ami megnehezíti a terrorizmusellenes szervek tevékenységét. Forrás: Syrian Refugee Flow – Security Risks and Counterterrorism Challenges, Homeland Security Committee, 2015. november, https://homeland.house.gov/wp-content/uploads/2015/11/HomelandSecurityCommittee_Syrian_Refugee_Report.pdf Letöltve: 2017. 01. 02.*

harmadik államokkal és regionális szervezetekkel.³ Az elmélet az Arab tavasz után ott bukott meg, hogy Líbiában megszűnt a központi kormányzat, míg a szíriai központi kormányzatot az Európai Unió nem tekinti tárgyalófélnek. Ennél fogva, több menekülteket kibocsátó országban nincs kivel egyeztetni, intézkedéseket foganatosítani, tehát a nemzetközi jog betartása mellett sok esetben már az államhatároknál, illetve a cél-, és tranzitországok területein kell megoldást találni a válságra.

A tömeges migráció biztonsági oldalról történő értékelése így az elmúlt évek tapasztalatai fényében kezdett erőre kapni, ugyanakkor az egyes tagállamok olyan intézkedéseket is foganatosítottak, amelyek időszakosan visszavetették az Európai Unió vívmányait. Ezek közül a legszembetűnőbb a négy alapszabadság közül a személyek szabad áramlásának korlátozása a tagállamok között. Az egyes tagállamok – mint Horvátország, Szlovénia, Magyarország, Ausztria, Németország – kénytelenek voltak közös határaikat időszakosan lezárni és visszavezetni a szigorú határellenőrzést, hogy némileg koordinálják annak a több tízezer migránsnak a mozgását, akik hétről-hétre a Schengeni-övezet határaihoz érkeztek. Könnyen belátható, hogy az intézkedés nemcsak az újonnan érkezőkre, hanem az uniós polgárok mindennapjaira, kereskedelemre, turizmusra, stb. is jelentős hatást gyakoroltak.

A menekültválságra összességében a világ egyik legfejlettebb térsége, az Európai Unió sem képes hatékony választ adni, ráadásul több millió menekült éli mindennapjait a határaitól nem messze. A menekültválság az elmúlt években átformálta az európai politikai teret, az európai lakosság menekültekkel kapcsolatos nézeteit, miközben az Egyesült Államok új elnöke, Donald Trump kampányában hadat üzent az illegális bevándorlóknak, amely precedensértékű lehet más országok egyes politikai közösségei számára is.

A *Biztonságpolitikai kihívások az Európai Unió szomszédságában* cikksorozat legújabb része a szír menekültekre fókuszál, mégpedig a közel-keleti és észak-afrikai országok vonatkozásában. A tanulmány elsődlegesen Törökország, Libanon, Jordánia szerepvállalását mutatja be a menekültválság kapcsán, érintőlegesen pedig Irakban, Egyiptomban, valamint az Öböl-menti államokban meghozott intézkedéseket.

Szír menekültek

A polgárháború borzalmai elől menekülőket érdemes kettő csoportra bontani. Az első csoportot azok a férfiak, nők, és gyermekek alkotják, akik a konfliktussal

---

³ *Council of the European Union: Global approach to migration: Priority actions focusing on Africa and the Mediterranean, Brussels, 2005. december 13.*
<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015744%202005%20INIT> Letöltve: 2017. 01. 02.

sújtott országon belül keresnek maguknak biztonságosabbnak ítélt területeket. A kitelepített emberek (*internally displaced people – IDP*) száma az ENSZ Menekültügyi Ügynökségének adatai szerint Szíriában eléri a 6,5 millió főt⁴. Így, a 2016-os becslések szerint a jelenleg 17,1 millió lakosú Szíriában⁵ a lakosság több mint egyharmada kényszerült arra az elmúlt években akár többször is, hogy országán belül mindent maga mögött hagyva meneküljön a fegyveres összecsapásokkal sújtott vidékekről.

A polgárháború mélyülése és az egyre nagyobb pusztítások következtében a szíriai állam képtelen gondoskodni saját polgáraitól, mivel a mozgósítható forrásokat a harcok folytatására kellett fordítania. A Világbank, újabban beszédes adatokat közölt a szíriai gazdaságról. Becslések szerint 75 milliárd dolláros kár keletkezett a fizikai infrastruktúrában, a 2013-ban regisztrált 90%-os infláció 2015-re 30%-ra stabilizálódott, és alsó hangon 180⁶ milliárd dollár külső tőke bevonása kellene ahhoz, hogy a gazdaság elérje a 2011-es szintet.⁷ A polgárháborút megelőző időszakban a közszektor dominanciájára épülő távirányításos gazdasági mechanizmus épült ki, és a piacgazdaságot a politikai vezetés mindössze torz formában engedte kibontakozni. Ennek köszönhetően, amikor az államnak a túléléséért kellett küzdeni és növelte a védelmi kiadásait, annak elvonó hatásai nagyon gyorsan átgyűrűztek a közszeftéra által foglalkoztatott népesség mindennapjaira. Nem véletlen, hogy mára 13,5 millió ember számára jelent problémát az alapvető élelmiszerek és gyógyszerek beszerzése,⁸ így a nélkülözök ellátása nemzetközi szervezetekre, az Európai Unióra, vagy éppen a környező országokra hárul.

A menekültek második csoportját azok az emberek alkotják, akik Szíria lakhatatlanná vált településeit maguk mögött hagyva más országban kerestek menedéket. Ezeket az embercsoportokat hasonlóképpen két részre lehet tagolni: akik a szomszédos országok valamelyikében, esetleg a közel-keleti és észak-afrikai régió valamely más országában találtak menedékre, illetve akik az Európai Unió felé vették az irányt, ezzel egy sor feszültséget generálva az integráció tag-

---

⁴ UNHCR Global Focus – 2015. Year-End report, <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/tmp/GR2015-SyrianArabRepublic-eng.pdf> Letöltve: 2017. 01. 02.

⁵ CIA World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html> Letöltve: 2017. 01. 02.

⁶ A szám, a 2014-es GDP közel négyszerese, és azóta a szíriai gazdaság, még kilátástalanabb helyzetbe került. Forrás: CIA World Factbook

⁷ Syria's Economic Outlook – Spring 2016, World Bank, <http://www.worldbank.org/en/country/syria/publication/economic-outlook-spring-2016>, Letöltve: 2017. 01. 02.

⁸ UNHCR Global Focus – 2015. Year-End report, <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/tmp/GR2015-SyrianArabRepublic-eng.pdf> Letöltve: 2017. 01. 02.

államai között. Jelen tanulmány kiváltképpen azokra a menekültekre helyezi a hangsúlyt, akik a Szíriát környező országok valamelyikében leltek ideiglenesen nyugalomra.

Egyiptom, Irak, Jordánia, Libanon, valamint Törökország összesen 4,7 millió ember számára jelenti az ideiglenes otthont. Ahogy a polgárháború pusztításai kezdetek egyre nagyobb méreteket ölteni, úgy nőtt a menekültek száma a fenti államokban. Míg 2012 decemberében, 203 ezer fő keresett külföldön menedéket, addig 2016 decemberére ez a szám elérte a 4,86 milliót.

	Törökország	Libanon	Irak	Egyiptom
2012. december	138.644	104.583	62.065	8.858
2013. december	570.727	834.199	207.121	128.967
2014. december	1.165.279	1.145.526	231.843	137.504
2015. december	2.291.900	1.070.189	244.527	123.585
2016. december	2.790.767	1.017.433 (szeptember)	228.894	115.204 (október)

Jordániában szintén jelentős szír közösség talált menedékre, összesen 655.675 fő, azonban éves lebontásban nem áll rendelkezésre adat a pontos számokról. A feltüntetett adatok minden év decemberének első rendelkezésre álló adatait tartalmazzák. (Forrás: ENSZ Menekültügyi Ügynökség honlapja.)⁹

Törökország

A szíriai menekültválság kapcsán Törökország szerepe több szempontból is stratégiai jelentőségű.

Egyfelől, Törökország földrajzi helyzetéből és katonai-gazdasági erejéből következően képes arra, hogy a Szíriából meginduló menekültáradatot felfogja, mint ahogy az az Európai Unióval megkötött megállapodás nyomán 2016-ban be is következett. Az Európai Unió képviselőivel kialakított megegyezés értelmében Törökország többek között lezárta az európai országok irányába kialakult menekültútvonalakat, és Görögországból visszaszállítják mindazon migránsokat, akik menekültkérelme a bíráló szervek számára nem elfogadható.¹⁰

Másfelől, a szír menekültek közül Törökország fogadta be a legtöbbet – több mint 2,7 millió főt –, azonban összevetve a későbbiekben Libanonnal, vagy Jor-

⁹ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> Letöltve: 2017. 01. 02.

¹⁰ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1664_hu.htm Letöltve: 2017. 01. 02.

dániával közel sem borítja drasztikusan fel az etnikai viszonyokat a 80 millió fős országban.

Harmadrészt, a vizsgált menekültbefogadó országok közül Törökországnak a legaktívabb a kapcsolatrendszere az Európai Unióval – ráadásul 1952. óta NATO tag is – ami hozzájárult a menekültválság ideiglenes megoldásához, de további megoldandó feladatokat görgetett az uniós döntéshozók elé. Törökország a menekültek befogadásáért, valamint az Európai Uniónak tett szolgálataiért cserébe további kedvezményeket kíván magának kiharcolni, a menekültek pedig veszélyes üttőkártyát jelentenek az uniós döntéshozóknak.

Törökország régi célkitűzése csatlakozni az európai integrációhoz, azonban 1987-ben benyújtott felvételi kérelme óta nem sikerült pontot tenni a csatlakozási tárgyalások végére. A menekültválság lehetőséget teremtett arra, hogy további kedvezményeket harcolhasson ki a „rászoruló” Európai Uniótól, mégpedig a török állampolgárok beutazásához szükséges vízummentesség formájában.¹¹ Az unió az emberi és polgári jogok megnyirbálása kapcsán – kiváltképpen a puccskísérlet utáni megtorlásokra és politikai változásokra kihegyezve – nem egyezett bele a vízummentesség biztosításába, amely helyzet nem oldódik fel egyik napról a másikra. Az Európai Uniónak és Törökországnak egy újabb politikai kompromisszumot kell kialakítani, amely esetlegesen újabb forrásátcsopor-tosításokkal is járhat az unió részéről.

Negyedrész, Törökország nemcsak elszenvedője, hanem aktív szereplője is a szíriai polgárháborúnak. Annak ellenére, hogy látszólag jó kapcsolatokat ápolt Bassár el-Aszad kormányzatával, a polgárháború kitörése után az ellenzéki erőket támogatta, és követelte az elnök lemondását. Törökország ellenzéki fegyvereseket képzett ki a területén, amely egységekből jött létre a Szabad Szíriai Hadsereg magja, és Szaúd-Arábiával, valamint Katarral karöltve aktívan támogatta a felkelő erőket. Háborús szerepvállalásának köszönhetően Oroszországgal együtt hozta tető alá a 2016. december 30-ától életbe lépő fegyverszüneti megállapo-dást, amelyet a tervek szerint egy hónapon belül béketárgyalások követnek majd.¹²

Törökország azonban nemcsak a szíriai kormányzattal, hanem a kurd kisebbséggel szemben is hadat üzent. Területén a Kurd Munkáspárt 1978. óta harcol autonómiáért a török kormányzattal szemben, amely a 2013 márciusában tető alá hozott tűzszüneti megállapodással szünetelt rövidebb ideig. Miután a török hadsereg az iraki kurd csapatokat megtámadta, a Kurd Munkáspárt 2015 júliusában felbontotta a tűzszünetet.

---

¹¹ RANKIN, Jennifer: Turkey fails to meet criteria for visa-free EU travel, *The Guardian*, 2016. 06. 15. <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/15/turkey-misses-deadline-visa-free-travel-eu-ambassador-withdraw> Letöltve: 2017. 01. 02.

¹² Syria conflict: Russia-Turkey brokered truce holding despite clashes, *BBC News*, 2016. 12. 30. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-38463021> Letöltve: 2017. 01. 02.

A török haderő ezután a szíriai Kurd Népvédelmi Egységeket is tűz alá vette, dacára annak, hogy a kurd csapatok eredményesen veszik fel a harcot a közös ellenségnek kikiáltott Iszlám Állammal szemben.

A Kurd Népvédelmi Erők a nemzetközi szintén ugyanis nem számítanak terrorszervezetnek, sőt mi több, kifejezetten az Egyesült Államok támogatását élvezik. A török kormányzat álláspontja szerint azonban a Szíriában és Irakban harcoló kurd fegyveres erők a Kurd Munkáspárt külföldi ágai, és azért veszik fel ellenük a harcot külföldön, hogy a hazai, terrorszervezetnek minősített kurd szervezet ne tudja megerősíteni pozícióit. A tét Törökország számára nem kicsi, hiszen a szíriai polgárháború nyomán egy majdnem összefüggő kurd fennhatóságú terület jött létre, közvetlenül a déli határánál. Az Oroszországgal közösen kidolgozott tűzszüneti megállapodás ezt némileg kompenzálja, hiszen nem esik a megállapodás hatálya alá a Kurd Népvédelmi Egység az Iszlám Állammal és más dzsihadista szervezetekkel egyetemben. Így Törökországnak továbbra is lehetősége nyílik a kurd csapatokat megtámadni, ezzel is gyengítve belső ellenségét.

A Törökországban tartózkodó szír menekültek helyzetét áttekintve kijelenthető, hogy a fegyveres összecsapások elől menekülők élete a határ biztonságos oldalán sem könnyű. Hasonlóan Libanonhoz vagy Jordániához, az ENSZ Menekültügyi Ügynöksége hatalmas erőfeszítéseket tesz a menekültek ellátásának biztosításáért, azonban 2,7 millió ember napi szükségleteit nem képes kielégíteni. Maga az Ügynökség nyilatkozott úgy összefoglaló jelentésében, miszerint mind a török kormányzat,¹³ mind pedig a török emberek „nagylelkű” hozzáállása hatalmas terhet vett le az ENSZ válláról, amelynek köszönhetően elhárítottak egy nagyobb humanitárius katasztrófát.¹⁴

Ezen felül az Európai Unió a Törökországgal való megegyezés nyomán 3 milliárd euró megítéléséről döntött, amelyet 2018. év végéig újabb 3 milliárd euró átcsoportosítása követ.¹⁵ Erre szükség is van, hiszen az ENSZ 842,9 millió dolláros segélyezési keretéhez 500,3 millió gyűlt össze 2016 decemberéig.¹⁶

A pénzügyi források tehát nem elegendők, és becslések szerint a szír menekültek 90%-a a menekülttáborokon túlról igyekszik kiegészíteni szerény bevételeit¹⁷. A húsznál is több hivatalos menekülttáboron kívül a menekültek számottevő része nagyobb városokban keresett menedéket, ők kevésbé szakadtak ki a

---

¹³ A kormányzat úgy számolt, hogy a menekültek, akiket sokáig csak „vendégeknek” hívtak, csak rövid ideig tartózkodnak majd Törökországban, mivel a szíriai polgárháború hamar befejeződik.

¹⁴ http://reporting.unhcr.org/node/2544#_ga=1.48237166.918291529.1477302296 Letöltve: 2017. 01. 02.

¹⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1664_hu.htm Letöltve: 2017. 01. 02.

¹⁶ <https://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224> Letöltve: 2017. 01. 02.

¹⁷ ZANOLLI, Lauren: *Syrian refugees: Struggles in Turkey intensify*, Al Jazeera, 2016. 07. 25. <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/07/syrian-refugees-struggles-turkey-intensify-160717072943845.html> Letöltve: 2017. 01. 02.

mindennapokból. Az ő nyomon követésük ugyanakkor meglehetősen nehézkes a hatóságok számára, és a városokban élő menekültek közel egyharmada semmilyen hivatalos okirattal nem is rendelkezik.¹⁸ Azon túl, hogy a nemzetközi szervezetek és török hatóságok számára az iratokkal nem rendelkező menekültek „láthatatlanok”, rendkívül kiszolgáltatottá válnak a munkaadóknak, arról nem beszélve, hogy kézre kerítésük esetén egyik napról a másikra foszthatják meg őket a túlélést jelentő munkától.

A képet tovább árnyalja, hogy a 2,7 millió menekültből közel egymillió 14 éven aluli, akik könnyen visszaélések és kizsákmányolások áldozatává válnak. A BBC Panoráma tényfeltáró műsora fényt derített például arra, hogy a szír gyermekeket a Marks and Spencer, Zara és Mango törökországi ruhagyáraiban dolgoztatják éhbérért napi 12 órában, sokszor olyan körülmények és vegyi anyagok között, amelyek fejlődésükre káros hatást gyakorolnak.¹⁹

A török kormány a fenti jelenséget azzal kívánta áthidalni, miszerint 2016 júliusától állampolgárságot ajánlottak fel a jól képzett menekülteknek, azonban erre vonatkozó adatok egyelőre még nem láttak napvilágot. A menekültek illegális munkavállalása sok török állampolgár szemében túske, hiszen sokkal olcsóbban és mostohább körülmények között is hajlandók dolgozni, amivel többen kiszorulnak a hazai munkaerőpiacról. Azzal viszont, hogy a menekültek mindennapjai javulnak és mind inkább beágyazódnak a fogadó állam társadalmába, csökken az esély, hogy valaha is visszatérjenek a polgárháborúval meggyötört Szíriába a harcok lezárása után.

Annyi bizonyos, hogy a 2016. évben nehezebbé vált a menekültek élete, amelyet a nacionalista-menekültellenes retorika is súlyosbít. A török emberek korábbi nagylelkűsége alábbhagyott, és egyes társadalmi csoportok a menekültek ellen fordultak, megtámadják őket, vagy éppen nem szolgálják ki őket a boltokban.²⁰ De olyan további etnikai feszültségek is kialakultak, mint ahogy például a Törökországban élő alavita közösség nem szívesen látja a szunnita szír menekülteket, mivel jelenlétük felborítja az eddigi demográfiai viszonyokat.²¹

---

¹⁸ ICDUYGU, Ahmet: *Syrian Refugees in Turkey – The Long Road Ahead*, Migration Policy Institute, 2015. április <http://www.migrationpolicy.org/research/syrian-refugees-turkey-long-road-ahead> Letöltve: 2017. 01. 02.

¹⁹ *Child refugees in Turkey making clothes for UK shops*, BBC News, 2016. 10. 24. <http://www.bbc.com/news/business-37716463> Letöltve: 2017. 01. 02.

²⁰ Zanolli, Lauren: *Syrian refugees: Struggles in Turkey intensify*, Al Jazeera, 2016. 07. 25. <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/07/syrian-refugees-struggles-turkey-intensify-160717072943845.html> Letöltve: 2017. 01. 02.

²¹ Ahmed ICDUYGU: *Syrian Refugees in Turkey – The Long Road Ahead*, Migration Policy Institute, 2015. 10-11. o. <http://www.migrationpolicy.org/research/syrian-refugees-turkey-long-road-ahead> Letöltve: 2017. 02.16.

Libanon

A 4,4 millió lakossal rendelkező közel-keleti ország világszerte az egyik főre jutó menekültek számát illetően, ugyanis minden negyedik libanoni polgárra jut egy fő. Azon túl, hogy több mint egymillió szír talált ideiglenesen menedékre az országban,²² rajtuk kívül még további 492 ezer palesztin, valamint 600 ezer iraki menekült is fellelhető.²³

Libanon a szomszédos Szíria kapcsán nemcsak a menekültek magas száma, hanem közös történelmük okán is érdekes országnak számít. 1975. és 1990. között az országot polgárháború sújtotta, ahol a szíriai, izraeli, valamint a Palesztin Felszabadítási Szervezet csapatai ütköztek meg egymással. Szíria szinte már a belső konfliktus kirobbanásakor csapatokat küldött az ország területére, amelyeket csak 2005-ig bezáróan vont ki teljesen, ezzel véget ért a 29 évig tartó katonai jelenléte. Politikailag viszont annál aktívabban igyekezett érdekeit érvényesíteni, ugyanebben az évben a szíriai kormányzatot összefüggésbe hozták a volt libanoni miniszterelnök, Rafik Hariri meggyilkolásával, aki a katonai megszállás feloldásáért küzdött.²⁴ Hariri ezen kívül jó kapcsolatokat ápolt Franciaországgal és több arab állammal is – itt Szaúd-Arábiát lehet kiemelni, amely ország a 2011-es szíriai polgárháború kirobbanása után az Aszad kormányzattal szembenálló milíciákat támogatja.

A szíriai polgárháború kirobbanásával a szerepek felcserélődtek, és a korábbi megszálló ország lakossága nagy tömegekben menekülni kezdett Libanonba az otthoni vérengzések elől. A polgárháború kezdetétől fogva kiszolgáltatottá teszi a szír menekülteket a libanoni kormányzat „no camp” politikája, azaz formális menekülttáborok nem kerülhettek felállításra. Ennek következtében a hatóságok ott helyezik el a menekülteket, ahol tudják: az ország több mint 1.700 helyszínén félkész vagy elhagyott házakban, közösségi óvóhelyekre, ideiglenes sátor-táborokban, gyárakban, raktárakban kapnak helyet.²⁵ Továbbá az állami kiadá-

---

²² Az ENSZ Menekültügyi Ügynöksége által regisztrált menekültek száma nem egyezik a libanoni kormányzat nyilvántartásával, ugyanis utóbbi szerint ez a szám eléri a 1,5 millió főt. Forrás: *Growing Up Without an Education*, Human Rights Watch, 2016. 07. 19. <https://www.hrw.org/report/2016/07/19/growing-without-education/barriers-education-syrian-refugee-children-lebanon> Letöltve: 2017. 01. 02.

²³ *Lebanon: Syria Crisis*, ECHO Factsheet, European Commission, Humanitarian Aid and Civil Protection, http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/lebanon_syrian_crisis_en.pdf Letöltve: 2017. 01. 02.

²⁴ LESCH W., David: *Syria, The fall of the house of Assad*, Yale University Press, New Haven and London, 2013. 21. o.

²⁵ *Lebanon: Syria Crisis*, ECHO Factsheet, European Commission, Humanitarian Aid and Civil Protection,

sok lefaragása érdekében, felhagytak a menekültekkel kapcsolatos adminisztráció elvégzésével (évente 200 euró/fő költséget jelent), amely megnehezíti a menekültek nyomon követését, bárminemű hivatali ügyintézését, vagy éppen a letelepedési engedély igénylését.

Egészen 2015 januárjáig a libanoni határ nyitva állt a szír menekültek előtt, azonban ekkor a kormányzat azok de facto lezárása mellett döntött²⁶. Az országba érkezőknek ezentúl bizonyítaniuk kell a látogatásuk célját, amivel a polgárháború elől menekülők számára Libanon elérhetetlen marad. 2015. január óta élesedik a honpolgárok és menekültek közötti ellentét, amelyet megnövekedett számú rendőrégi razzia, kilakoltatások és további megszorító intézkedések kísérnek.²⁷

Mivel a libanoni kormányzat lefaragta a menekültek adminisztrációjával járó költségeket, kilátástalanná vált helyzetük javulása. Becslések szerint a menekültek 70%-a nem rendelkezik lakhatási engedéllyel, ezáltal nem férnek hozzá a libanoni egészségügyi és oktatási rendszerekhez, valamint a munkaerő-piaci integrálódásuk is kérdéses.

A Human Rights Watch adatai szerint a közel félmillió iskoláskorú menekült gyermekek fele nem részesül oktatásban, többük még soha nem is járt iskolában.²⁸ Könnyen belátható, ha a felnövekvő generáció egy jelentős része kiszakad az oktatásból, egészségügyből, akkor sem Libanonban vagy bármely más államban nem lesznek jó lehetőségeik, sem pedig Szíria jövőbeni újjáépítésénél nem fogják tudni megszerzett tudásukat kamatoztatni. A libanoni állami oktatási rendszer azonban már a szír menekültek megérkezése előtt is gyenge lábakon állt: ezt jól szemlélteti, hogy az iskoláskorúak mindössze 30%-a tanul állami intézményekben, többen nagyon rossz eredményekkel zárnak, vagy éppen kiesnek a rendszerből. Amit a libanoni állam eddig felajánlott a szír iskoláskorúaknak, az egy „második műszak” elindítása volt 238 iskolában, ami késő délután vette kezdetét még azok számára is, akik nem rendelkeztek letelepedési engedéllyel. Viszont sok menekültcsalád számára a gyerekek iskolába eljuttatása, tanszerek

---

http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/lebanon_syrian_crisis_en.pdf
Letöltve: 2017. 01. 02.

²⁶ Tina Rosenberg: *For Refugees in Lebanon, Cash Instead of Camps*, *NYTimes*, 2016. 09. 12. http://www.nytimes.com/2016/09/13/opinion/for-refugees-in-lebanon-cash-instead-of-camps.html?_r=1 Letöltve: 2017. 01. 02.

²⁷ *Lebanon: Syria Crisis, ECHO Factsheet, European Commission, Humanitarian Aid and Civil Protection*,
http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/lebanon_syrian_crisis_en.pdf
Letöltve: 2017. 01. 02.

²⁸ *Growing Up Without an Education*, *Human Rights Watch*, 2016. 07. 19.
<https://www.hrw.org/report/2016/07/19/growing-without-education/barriers-education-syrian-refugee-children-lebanon> Letöltve: 2017. 01. 02.

vásárlása is nehézséget jelent, éppen ezért többen iskolák környékén húzzák meg magukat, hátha lehetőségük nyílik gyermekeik beiskoláztatására.

A fenti intézkedések kapcsán szót kell ejteni arról, hogy Libanon a megszorításokat véges gazdasági lehetőségei okán hozza. A polgárháború nyomán a Szíriával meggyengült kereskedelmi kapcsolatokkal, a menekültek ellátásával, és az állami büdzsére, infrastruktúrára és közszolgáltatásokra nehezedő terhekkel párhuzamosan 13,1 milliárd dollár bevételtől esett el.²⁹ A kompenzálásra nemzetközi szinten létrehozott 1,87 milliárd dolláros segélyalap nem segíti ki az országot a rá nehezedő nyomás alól, ráadásul 2015-ben a célösszeg mindössze 62,8%-át sikerült összegyűjteni.³⁰

A nemzetközi szervezetek ráadásul állandó nyomás alatt dolgoznak, ugyanis a libanoni állam semmit sem ad ingyen a menekülteknek, fizetniük kell az élelemért, bérleti díjért, ruháért, gyógyszerekért, tanszerekért. Így a nemzetközi szervezetek a segélyek nagy részét nem termékek formájában, hanem családonként bankkártyára utalt összegben osztják szét, amelyekkel a libanoni kormányzat által nyújtott szolgáltatásokért, illetve a létfenntartás biztosításáért fizethetnek.

Ha nagyon minimális szinten is, de ezáltal a szír menekültek bekapcsolódtak a libanoni gazdaságba, és a több mint egymillió ember által támasztott szükségletek keresletet generáltak. Ez a rendszer azonban csak addig működőképes, amíg a menekültek rendszeresen megkapják az egy családra kiutalt összeget, amely viszont az adományozó országok hajlandóságától és a nemzetközi szervezetek kapacitásaitól függ. Példaként, az Európai Unió 2012. és 2015. között 269.1 millió eurót különített el a humanitárius válság enyhítésére, és a 2016. évben 87 milliót különítettek el ugyanerre a célra.³¹

Az ENSZ Menekültügyi Ügynöksége 1,9 milliárd dollár keretet számolt ki a menekültek ellátására a 2016-os évre vonatkozóan, amely összeghez november 20-ig mindössze az 52%-át, azaz 996,6 millió dollárt sikerült összegyűjteni.³² A Menekültügyi Ügynökség Libanonban végzett munkáját 12 szektorális munkacsoport támogatja³³, amelyek fenntartása és az általuk nyújtott szolgáltatásokba bevont rászorultak száma a finanszírozási kerettől függ.

---

²⁹ Uo.

³⁰ Uo.

³¹ *Lebanon: Syria Crisis, ECHO Factsheet, European Commission, Humanitarian Aid and Civil Protection*,
http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/lebanon_syrian_crisis_en.pdf
Letöltve: 2017. 01. 02.

³² <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=122#> Letöltve: 2017. 01. 02.

³³ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=122#> Letöltve: 2017. 01. 02.

Jordánia

Jordánia hasonló kihívásokkal küzd, mint Libanon. Árulkodó adat, hogy Jordánia a népességszámhoz viszonyított menekültszámot tekintve a világranglista második helyét foglalja el, és a világon mindössze öt állam előzi meg a befogadott menekültek számát illetően³⁴. A 2015-os népszámlálás, valamint az ENSZ Menekültügyi Ügynökségének adatai szerint a 9,5 millió lakosú Jordánia 2,9 millió fő más nemzetiségű személynek ad otthont. A szír állampolgárok már a polgárháború kitörése előtt is nagy számban voltak jelen, ennek köszönhetően számuk mára eléri a 1,2 millió főt, és közülük 655.675 fő menekült ide a polgárháború kirobbanása után.³⁵

Hasonlóan Libanonhoz, a 2011. utáni években viszonylag könnyűszerrel bejuthattak az országba a menekültek, azonban az Iszlám Állam beszivárgó harcosaitól való félelemnek, valamint egy 2016. júniusi öngyilkos merénylet miatt a határvédelmet megerősítették, és minden újonnan érkezőnek biztonsági vizsgálaton kell keresztül esnie.³⁶ 2016. augusztusban 75 ezer menekült ragadt hosszú hónapokra a határon, akik a biztonsági vizsgálatokra várokztak. A hadsereg vezetése szerint a bevezetett intézkedés arányos a fennálló veszélyekkel, mivel a menekültek többsége az Iszlám Állam fennhatósága alatt álló területekről érkezik, és nem lehet tudni, ki a valóban rászoruló és ki iszlamista harcos. Az elbírálásra váró menekültek a katonai zár alatt lévő az Azraq menekülttábor „Village 5” nevű elkülönített részen várnak, ahová a segélyszervezetek szállítmányai is nehezen jutnak be. A forráság, élelem és víz hiányában aktivisták szerint már eddig is több tucatnyian – kiváltképpen gyermekek – veszítették életüket, és pozitív elbírálás után szigorú feltételek mellett élhetnek a menekülttáborban (például retinaszkennelrel azonosítják az élelmiszervásárlókat).³⁷

A határvédelmi szigorításokat egyéb megszorítások is követték: korlátozzák a menekültek szabad mozgását és munkaerő-piaci lehetőségeiket – beszédes

---

³⁴ Jordan: UNHCR Operational Update, 2016 szeptember, <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20Jordan%20Operational%20Update%20-%20September%202016.pdf> Letöltve: 2017. 01. 02.

³⁵ GHAZAL, Mohammad: Population stands at round 9.5 million, including 2.9 million guest, Jordan Times, 2016. 01. 30. <http://www.jordantimes.com/news/local/population-stands-around-95-million-including-29-million-guests> Letöltve: 2017. 01. 02. és Jordán Statisztikai Hivatal: <http://web.dos.gov.jo/?lang=en> Letöltve: 2017. 01. 02.

³⁶ SANCHEZ, Raf: 75,000 Syrian refugees trapped in the desert as Jordan tries to balance aid and security, Telegraph, 2016. 08. 16. <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/08/26/75000-syrian-refugees-trapped-in-the-desert-as-jordan-tries-to-b/> Letöltve: 2017. 01. 02.

³⁷ ARRAF, Jane: Syrian refugees suffering on Jordan's border, Al Jazeera, 2016. 07. 22. <http://www.aljazeera.com/news/2016/07/syrian-refugees-suffering-jordan-border-160721024521992.html> Letöltve: 2017. 01. 02.

adat, hogy 2015-2016-ban mindössze 26 ezer munkavállalói engedélyhez jutottak hozzá a szír menekültek.³⁸ Utóbbi esetében a Human Rights Watch olyan visszaességekra bukkant, mint gyermekmunka alkalmazása és a feketemunka széles körben történő elterjedése – azonban ha a hatóságok lefülelik az engedély nélküli szír munkavállalót, komoly büntetésre is számíthat. Ráadásul a 2015. évben a nemzetközi segítség is akadozott, az élelmiszer és pénzügyi segélyprogramok forrásai zsugorodtak, amely következtében a szír menekültek 66%-a nem jutott pénzbeli juttatáshoz.³⁹

Libanonhoz hasonlóan Jordániában is több tízezer gyermek szorul ki az oktatási rendszerből, a Human Rights Watch adatai szerint a 226 ezer iskoláskorúból közel 80 ezren.⁴⁰ A jordániai oktatási rendszer a menekültek megérkezése előtt is nehézségekkel nézett szembe, és a minőségi szempontokat még inkább felülírta a mennyiségi. Mivel a diákokra közel sem jut elegendő számú oktató, az egyéni oktatási igények és kulturális különbségek háttérbe szorulnak, így sokan kihullanak a tanévek folyamán.

Az ENSZ Menekültügyi Ügynöksége, hasonlóképpen a libanoni helyzethez, Jordániában is forráshiánnyal küzd. A 2016. év összes felmerülő költségéhez 623,5 millió dollár gyűjt össze, azonban az év elején tervezett összeghez képest 481,9 millió dollárral maradt el.⁴¹

További befogadó országok

A fent ismertetett országokon túl még Egyiptom és Irak is több százezer fő szír menekültet fogadott be, utóbbi dacára annak, hogy onnan is menekülnek a lakosok kiváltképpen az Iszlám Állam és a szegénység elől. Ezekről az országokról a nemzetközi médiában nem sokat lehet hallani, mivel Törökországban, Libanonban és Jordániában méretükből fakadóan sokkal súlyosabb humanitárius állapotok uralkodnak, mégis, a problémák szinte egytől-egyig azonosak.

Egyiptom belpolitikai-közéleti viszonyai az Arab tavasz idején hónapról hónapra változtak, és sokáig félt volt, hogy a politikai instabilitás hasonló bizonytalanságba taszítja az országot, mint Líbia vagy Szíria esetében. Egyiptom belpolitikai struktúrájának vizsgálata nem képezi tárgyát jelen tanulmánynak, azonban

---

³⁸ *Jordan: UNHCR Operational Update, 2016 szeptember*, <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20Jordan%20Operational%20Update%20-%20September%202016.pdf> Letöltve: 2017. 01. 02.

³⁹ http://reporting.unhcr.org/node/2549#_ga=1.67935063.713364477.1476800341 Letöltve: 2017. 01. 02.

⁴⁰ *Jordan: Further Expand Education Access for Syrian Refugees, Human Rights Watch*, Letöltve: 2017. 01. 02.. <https://www.hrw.org/news/2016/08/16/jordan-further-expand-education-access-syrian-refugees> Letöltve: 2017. 01. 02.

⁴¹ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=107> Letöltve: 2017. 01. 02.

annyit érdemes leszögezni, hogy anarchiába való lesüllyedést a viszonylag erősnek mondható intézmények, valamint a hadsereg a társadalom minden szintjét átszövő jellege akadályozta meg, és vezetett a katonai diktatúra restaurálásához.

Mivel Egyiptomnak az elmúlt években számtalan nemzetbiztonsági (megmozdulások és rendszerváltások) és biztonságpolitikai (nyugati szomszédja a polgárháborús Líbia) kihívással kellett szembenéznie, nem maradt elegendő kapacitása a szír menekültek befogadásához.

Felmérések szerint a menekülteknek Egyiptom mindössze ugródeszkát jelent az Európai Unióhoz, ahonnan minél hamarabb igyekeznek továbbutazni. Egyiptomban a menekültek számára nincsenek lehetőségek, a 90%-uk mélyszegénységben él. Hivatalos papírok hiányában sokan feketén tudnak csak dolgozni, a gyermekek többsége nem kapcsolódik be az oktatási rendszerbe, és mivel senki sem védelmezi a menekülteket, sokan állandó rettegésben élnek az emberablóktól, tolvajoktól, és más bűnözőktől.⁴²

Irak helyzete meglehetősen speciális. Az amerikai haderők kivonását követően 2011. után fellángoltak a síita vezetésű központi kormányzat és a radikális szunnita csoportok közötti ellentétek. A militáns szunnita csoportok célkitűzése az volt, hogy meggyengítsék és aláássák a síita kormányzattal szembeni bizalmat, és a szíriai polgárháború kirobbanásával tevékenységük kiterjedt az Aszad kormányzattal szemben is. 2014. után Irak és Szíria egybefüggő konfliktusos övezetnek képezett, amely egyik fő hajtómotorját az Iszlám Állam erőszakos térnyerése jelentette. 2014 júniusa óta Irakban 3,3 millió ember menekült az Iszlám Állam és a rákövetkező fegyveres összetűzések elől, mégis 235 ezer szír ezt az országot választotta menedékkül.

Mivel a kurdok eredményesen vették fel a küzdelmet a magát Iszlám Államnak nevező szervezettel szemben, a szír menekültek 97%-a ezért a biztonságosnak ítélt iraki Kurd Régióban keresett menedéket, és míg 41,9%-uk a 9 tábor egyikében, addig az 58,3%-ukat pedig városokban és egyéb településen fogadták be.⁴³

Kiváltképpen Irakban, az ENSZ Menekültügyi Ügynökségének a forráshiányra tekintettel mérlegelnie kell, hogy milyen szolgáltatásokat nyújtanak a menekültek számára. Az előre betervezett 285 millió dollárhoz képest 2016-ban 171 millió dollárt tudtak mozgósítani, így a rendelkezésre álló összeg oroszlánrészét

---

⁴² NOURELDIN, Ola: *Syrian refugees in Egypt despair at dire conditions and see Europe as their only hope*, *International Business Times*, 2015. 09. 22. <http://www.ibtimes.co.uk/syrian-refugees-egypt-despair-fellow-arabs-make-europe-their-only-hope-1520699> Letöltve: 2017. 01. 02.

⁴³ *Information Kit – Syrian Refugees – Iraq: Humanitarian Inter-Agency Interventions*, UNHCR, 2016. 05. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=103> 4. o. Letöltve: 2017. 01. 02.

fizikai menedékekre, alapvető ellátásokra, ivóvízre és védelemre fordították az élelmezés, oktatás és egészségügyi szolgáltatások kárára.⁴⁴

Továbbá ellentmondásos az Öböl menti államok szerepvállalása a menekültválságban. Az Egyesült Államok több magas rangú vezető tisztségviselője sérelmezte, hogy Kuvaiton és az Egyesült Arab Emírségeken kívül – humanitárius konferenciák szervezése és pénzgyűjtés kezdeményezése – a többi állam nem igazán sietett a szír menekültek megsegítésére.⁴⁵ A passzív hozzáállást szakértők szerint egyfelől az indokolja, miszerint az Öböl Menti Együttműködési Tanács – Szaúd-Arábia, Omán, Egyesült Arab Emírségek, Kuvait, Bahrein és Katar – tagországai nem írták alá az ENSZ menekültekre vonatkozó egyezményét, így szemet hunynak az itt lefektetett humanitárius alapelvek betartása felett.

Másfelől viszont nagyon is konkretizálható védelmi és társadalmi-gazdasági okok is szólnak amellett, hogy ezen államok miért nem vállalnak szerepet a menekültek befogadásában. Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek és Katar aktív pénzügyi segítséget nyújt az Aszad kormányerőivel szemben harcoló ellenzéki csapatoknak,⁴⁶ így részükről féltő a bosszúra szomjazó Aszad szimpatizánsok beszivárgása. Továbbá gazdasági fejlettségük és folyamatos munkaerő igényük lehetővé teszi, hogy fejlett, valamint a világ számos egyéb országából vendégmunkásokat fogadjanak, ami ha csak ideiglenesen is, de megváltoztatja a demográfiai viszonyokat. Egy nagyobb, homogén kultúrával és öntudattal rendelkező népcsoport beáramlását veszélyként érzékelhetik az Öböl menti államok⁴⁷; ráadásul, ha a konfliktust a szélsőséges harcosok és terroristák magukkal hozzák, az a gazdasági teljesítőképességükre is kihatással lesz.

A vádak az érintett államok természetesen tagadják. Szaúd-Arábia saját állítása szerint nem kevesebb, mint 2,5 millió szír menekültet fogadott be a polgárháború kitörése óta, 700 millió dollár értékben biztosított humanitárius segítséget, és további 100 ezer iskoláskorú gyereket fogadtak be különböző oktatási intézményekbe.⁴⁸ Katar saját bevallása szerint 1,6 milliárd dollárnál is többel

---

⁴⁴ Uo. 5. o. Letöltve: 2017. 01. 02.

⁴⁵ US official: Gulf states should give more aid to Syria, *Al Jazeera*, 2015. 11. 07. <http://www.aljazeera.com/news/2015/11/gulf-states-syria-refugees-usa-anne-richard-brics-151106225508177.html> Letöltve: 2017. 01. 02.

⁴⁶ DOANVO, Anhvinh: Western Media's Miscalculation of Saudi Arabia's Syrian Refugees, *Huffington Post*, 2015. 09. 23. http://www.huffingtonpost.com/anhvinh-doanvo/europes-crisis-refugees_b_8175924.html Letöltve: 2017. 01. 02.

⁴⁷ STEPHENS, Michael: Migrant crisis: Why the Gulf states are not letting Syrians in, *BBC News*, 2015. 08. 7. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34173139> Letöltve: 2017. 01. 02.

⁴⁸ Saudi Arabia denies not giving Syrians sanctuary, *Al Jazeera*, 2015. 09. 13. <http://www.aljazeera.com/news/2015/09/saudi-arabia-denies-giving-syrians-sanctuary-150912050746572.html> Letöltve: 2017. 01. 02.

járult hozzá a menekültválság enyhítéséhez, miközben államterületén 20 ezerről 54 ezerre nőtt a szír állampolgárok létszáma.⁴⁹

A befogadás kockázatai

A 2016-os évben világszinten 65,3 millió ember kényszerült elhagyni az otthonát, amely 39%-át az észak-afrikai és közel-keleti régióhoz tartozó emberek jelentették.⁵⁰ Mivel a világ számos pontján ütik fel fejüket fegyveres konfliktusok, válságok, jelennek meg militáns szervezetek vagy válik élhetetlenné a környezet, napi szinten több mint 33 ezer férfi, nő és gyermek kénytelen elhagyni otthonát, így ideiglenesen, rosszabb esetben véglegesen máshol, gyakran nincstelenül kell folytatnia az életét.

Az ENSZ szakosított szerve a 65,3 millió ember közül 21,3 millió fő menekültől tud, akik meghatározó része Szíriából (4,9 millió), Afganisztánból (2,7 millió), valamint Szomáliából (1,1 millió) nézett új befogadó ország után.

A menekültekről szóló 1951-ben elfogadott Genfi Egyezményt, valamint az 1967. évi Jegyzőkönyvet aláíró államoknak a menekülteket, azaz jelen pillanatban a 21,3 millió embert az Egyezményben részes országoknak kötelessége befogadni.⁵¹ Látni kell azonban azt is, hogy a befogadás nem mentes a kihívásoktól, az alábbiakban a potenciális biztonsági kockázatok kerülnek röviden megemlítésre.

1. A védelemre szorulóknak között beszivároghatnak köztörvényes bűnözők, radikális, illetve terrorista szervezetek szimpatizánsai, tagjai: ez a veszély kiváltésképpen az Európai Unió tagállamait érinti, és bizonyosodott be több esetben az Iszlám Állam és egyéb militáns szervezetek esetében. Ugyanakkor, mint Jordániánál is látható volt, a vallási fanatikusok és radikálisok gyakran nem kímélik az előlük menekülő civileket vagy a szomszédos államokat sem.

Az észak-afrikai és közel-keleti régió államainak sem erőforrásaik, sem pedig információs rendszereik nincsenek a kockázatos személyek kiszűrésére, ráadásul az olyan polgárháborús államokban, mint Líbia, Szíria, vagy éppen Jemen egyenesen több százezer emberről kellene adatokat beszerezni, ami még fejlett országok számára is lehetetlen lenne.

---

⁴⁹ DOANVO, Anhvinh: *Western Media's Miscalculation of Saudi Arabia's Syrian Refugees*, *Huffington Post*, 2015. 09. 23. http://www.huffingtonpost.com/anhvinh-doanvo/europes-crisis-refugees_b_8175924.html Letöltve: 2017. 01. 02.

⁵⁰ <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> Letöltve: 2017. 01. 02.

⁵¹ *Jelen tanulmányban vizsgált államok közül Irak, Jordánia, Katar, Libanon, Szaúd-Arábia nem részese az egyezménynek, míg Törökország 1962-ben, Egyiptom pedig 1981-ben csatlakozott.* <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html> Letöltve: 2017. 01. 02.

2. A menekültek ellátása jelentős terhet ró az egyes befogadó államokra, hiszen az ENSZ, Vöröskereszt, és további humanitárius szervezetek nem képesek milliók számára finanszírozni a mindennapi megélhetést és az alapvető életfeltételeket. Mint ahogy a polgárháborús Szíriának vagy Líbiának jelentősen át kell csoportosítani költségvetési forrásokat a védelmi kiadásokra, úgy a befogadó országoknak a harcok elől menekülőkhöz számára is dollármilliókat kell előteremteni.

3. A fenti pontból levezethetők olyan származékos biztonsági kihívások, mint politikai, társadalmi és etnikai feszültségek súlyosbodása. Libanon esetében a jelentős részben szunnita szír menekültek okoznak fejtörést a keresztény és síita csoportok számára, ugyanis számukra radikálisan megváltozhat az ország demográfiai/politikai lenyomata, és gyors térvészést szenvednének el, amennyiben a menekültek bevonásra kerülnének a politikai rendszerbe. Egyre több libanoni politikus ezért azt hangoztatja, hogy a menekülteknek vissza kell térniük Szíria biztonságosnak ítélt területeire, mivel sem a politikai rendszerbe, sem a munkaerő-piacra nem szeretnék integrálni őket. A politikusok harcos kiállása, valamint a gazdasági ellehetetlenítés következtében a menekültek bár biztonságban és viszonylagos szabadságjogokkal rendelkezve, de páriaként élhetnek Libanonban.

A szegregálódás és szegénység pedig melegágya lehet a radikális eszmék terjedésének, a bűnözésnek (megszaporodott a drogcsempészek és fogyasztók száma)⁵², és ez a befogadó társadalom rosszállását, majd pedig ellenszenvét válthatja ki. A jelenség nem új keletű, hiszen olyan terrorista-militáns szervezetek nőttek ki magukat menekült és jogfosztott emberekből, mint a Hamász, Népi Front Palesztina Felszabadításáért,⁵³ vagy éppen a tálib mozgalom Afganisztánban.

4. Napjainkban folyamatosan növekszik azon országok száma, amely egyes területein, rosszabb esetben teljes területén a normális élet elképzelhetetlen. Olyan, több évtizedes konfliktusokkal sújtott országok köréhez csatlakozott Szíria és Líbia, mint Szomália, a kettészakadt Szudán, Irak, vagy éppen Afganisztán. Ezen országok gyakran erőteljes külföldi behatással és nemzetközi szervezetek kitaró munkájával sem képesek kilábalni az adott válságból vagy konfliktusból, és jelen eszközökkel-pénzügyi lehetőségekkel nem is mutatkozik rá megoldás.

Aggasztó továbbá, hogy olyan jelentős népességszámmal bíró országok is bizonytalan sorsúak, mint Csád, Kongói Demokratikus Köztársaság, Nigéria, vagy

---

⁵² *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai, A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának elemzése, Magyar Tudományos Akadémia, 2015. http://mta.hu/data/cikkek/106/1060/cikk-106072/_europabairanyulo.pdf Letöltve: 2017. 01. 02.*

⁵³ *Fontos leszögezni, hogy a palesztin szervezetek egy általuk elnyomónak bélyegzett országgal szemben szerveződtek. A felsorolás azt kívánja érzékeltetni, hogy deprivált embercsoportok radikalizálódása tetten érhető más országokban is.*

éppen Pakisztán,⁵⁴ és 2015-ben a Közel-Keleten egy újabb államban, Jemenben tört ki polgárháború. A Jemenben kialakult konfliktus ugyanúgy nem független a régióban egymással vetélkedő államok befolyásaitól – kiváltképpen Szaúd-Arábia és Irán – mint ahogy Szíriában is tetten érhető.

Az országok konfliktusai eredhetnek etnikai, vallási, gazdasági, területi, stb. okokból, ugyanakkor az eredmény minden esetben ugyanaz. A konfliktus intenzitásától és kiterjedtségétől függően az emberek elmenekülnek, és sok esetben a környező országokban keresnek menedéket. Utóbbi rendkívül ingatag, hiszen a menekültek a befogadó állam jóindulatától és türelmétől függenek, miközben emberek tömegei szakadnak ki a mindennapi életből. Sok esetben nem is látnak kiutat, mint fejlettebb országokba, esetleg az Európai Unió országai felé venni az irányt, mint ahogy azt a szíriai és líbiai polgárháború is bebizonyította.

Összegzés

Összességében megállapítható, hogy az Európai Uniót délről olyan régiók övezik, amelyekben, és azok vonzásában több bukott állam található és fegyveres konfliktusok zajlanak. A konfliktusok soha nem látott instabilitást és népességvándorlást eredményeztek, amelyek kiváltó okai – népességrobbanás, leszakadó gazdaság, fegyvercsempészség, bűnözői-militáns csoportok megerősödése, éghajlati viszonyok változása – az elkövetkező évtizedekben előreláthatóan még erősebben éreztetik majd hatásukat.

A közlekedési infrastruktúra és a kommunikációs csatornák rohamos fejlődése hozzájárult az elmúlt évtizedekben ahhoz, hogy mára nagyon gyorsan eljuszanak a migránsok vagy menekültek több országon, vagy akár a Földközi-tengeren keresztül a célországok irányába. A migráció Myron Weiner értelmezésében öngerjesztő folyamat, hiszen a célországokba eljutott menekültek vagy migránsok buzdíthatják otthon maradt ismerőseiket, hogy kövessék őket, mivel már sok mindenben akár segíteni is tudnak nekik⁵⁵. Weiner megfogalmazásában „általános migrációs válság” alakul ki ezáltal, és Samuel P. Huntington híres művében arra jut, hogy ezt a folyamatot a célországokban kialakult nacionalista politika és a vele járó szigorú bevándorlási-határrendészeti intézkedések képesek csak megfékezni⁵⁶.

Az Európai Unió esetében ugyanakkor látható, hogy sem hosszú távú egységes álláspont nem született a migránsválság kezelésével kapcsolatban, sem pedig akciótervvel és megfelelő forrásokkal nem rendelkezik a konfliktusok enyhítésére. Ennek következtében az Európai Unió elszenvedője, és nem aktív cselek-

---

⁵⁴ <http://fsi.fundforpeace.org/> Letöltve: 2017. 01. 02.

⁵⁵ WEINER, Myron: *Global Migration Crisis*, Harper-Collins, New York 1995. 21–28. o.

⁵⁶ HUNTINGTON, Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*, Eupa Könyvkiadó, Budapest, 2015. 327–343. o.

vője az eseményeknek, amely a tagállamok közötti széthúzáshoz és a politikai viszonyok átalakulásához vezetett. A szupranacionális egységes politikai álláspont kialakítását nehezíti, hogy az egyes tagállamok álláspontja a hazai politikai klímának megfelelően, vagy éppen a negatív tapasztalatok nyomán folyamatosan változik. Továbbá a közeljövő több bizonytalanságot is hordoz, ugyanis Németországban és Franciaországban is választásokra kerül sor, valamint az Egyesült Államok új adminisztrációjának nemzetközi ráhatásai is egyelőre bizonytalanok. Mivel túl sok a kérdőjel azon országok számára, akiknek napi szinten kell a fegyveres konfliktusok hatásaival szembenézniük, önálló és gyorsan végrehajtható/ regionális stratégiák kidolgozásához, semmint szélesebb nemzetközi együttműködéshez fog vezetni.

Felhasznált irodalom

- Child refugees in Turkey making clothes for UK shops, BBC News, 2016. 10. 24. <http://www.bbc.com/news/business-37716463>
- Council of the European Union: Global approach to migration: Priority actions focusing on Africa and the Mediterranean, Brussels, 2005. december 13. <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015744%202005%20INIT>
- DOANVO, Anhvinh: Western Media's Miscount of Saudi Arabia's Syrian Refugees, Huffington Post, 2015. 09. 23. http://www.huffingtonpost.com/anhvinh-doanvo/europes-crisis-refugees_b_8175924.html
- GHAZAL, Mohammad: Population stands at round 9.5 million, including 2.9 million guest, Jordan Times, 2016. 01. 30. <http://www.jordantimes.com/news/local/population-stands-around-95-million-including-29-million-guests>
- Growing Up Without an Education, Human Rights Watch, 2016. 07. 19. <https://www.hrw.org/report/2016/07/19/growing-without-education/barriers-education-syrian-refugee-children-lebanon>
- HUNTINGTON, Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása, Eupa Könyvkiadó, Budapest, 2015.
- ICDUYGU, Ahmet: Syrian Refugees in Turkey – The Long Road Ahead, Migration Policy Institute, 2015. április <http://www.migrationpolicy.org/research/syrian-refugees-turkey-long-road-ahead>

- Information Kit – Syrian Refugees – Iraq: Humanitarian Inter-Agency Interventions, UNHCR, 2016. 05.
<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=103>
- Jane ARRAF: Syrian refugees suffering on Jordan's border, Al Jazeera, 2016. 07. 22. <http://www.aljazeera.com/news/2016/07/syrian-refugees-suffering-jordan-border-160721024521992.html>
- Jordan: Further Expand Education Access for Syrian Refugees, Human Rights Watch, 2016. 08. 16.
<https://www.hrw.org/news/2016/08/16/jordan-further-expand-education-access-syrian-refugees>
- Lebanon: Syria Crisis, ECHO Factsheet, European Commission, Humanitarian Aid and Civil Protection,
http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/lebanon_syrian_crisis_en.pdf
- LESCH W., David: Syria, The fall of the house of Assad, Yale University Press, New Haven and London, 2013.
- NOURELDIN, Ola: Syrian refugees in Egypt despair at dire conditions and see Europe as their only hope, International Business Times, 2015. 09. 22. <http://www.ibtimes.co.uk/syrian-refugees-egypt-despair-fellow-arabs-make-europe-their-only-hope-1520699>
- RANKIN, Jennifer: Turkey fails to meet criteria for visa-free EU travel, The Guardian, 2016. 06. 15.
<https://www.theguardian.com/world/2016/jun/15/turkey-misses-deadline-visa-free-travel-eu-ambassador-withdraw>
- Saudi Arabia denies not giving Syrians sanctuary, Al Jazeera, 2015. 09. 13. <http://www.aljazeera.com/news/2015/09/saudi-arabia-denies-giving-syrians-sanctuary-150912050746572.html>
- SANCHEZ, Raf: 75,000 Syrian refugees trapped in the desert as Jordan tries to balance aid and security, Telegraph, 2016. 08. 16.
<http://www.telegraph.co.uk/news/2016/08/26/75000-syrian-refugees-trapped-in-the-desert-as-jordan-tries-to-b/>
- STEPHENS, Michael: Migrant crisis: Why the Gulf states are not letting Syrians in, BBC News, 2015. 08. 7.
<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34173139>
- Syria's Economic Outlook – Spring 2016, World Bank,
<http://www.worldbank.org/en/country/syria/publication/economic-outlook-spring-2016>

- UNHCR Global Focus – 2015. Year-End report, <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/tmp/GR2015-SyrianArabRepublic-eng.pdf>
- US official: Gulf states should give more aid to Syria, Al Jazeera, 2015. 11. 07. <http://www.aljazeera.com/news/2015/11/gulf-states-syria-refugees-usa-anne-richard-brics-151106225508177.html>
- WEINER, Myron: Global Migration Crisis, New York, Harper-Collins, 1995.
- ZANOLLI, Lauren: Syrian refugees: Struggles in Turkey intensify, Al Jazeera, 2016. 07. 25. <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/07/syrian-refugees-struggles-turkey-intensify-160717072943845.html>